

O'ZBEKISTON OLIY TA'LIM TIZIMIGA KREDIT-MODUL TIZIMINING KIRIB KELISHI VA UNING AHAMIYATLI JIHATLI

Nilufar Mamatqulova

*Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar insituti ta'limning kredit modul
tizimini boshqarish bo'limi boshlig'i*

Annotatsiya: Maqolada o'qituvchi va talabalarning samarali mehnatini rag'batlantirishning muhim omili bo'lgan kredit-modul tizimining joriy etilishi haqida so'z boradi. Maqola muallifi modul va kredit tushunchasini ochib beradi. Modulli o'qitish-bu malakali mutaxassislarni tayyorlash sifatini kafolatlaydigan ta'limning eng izchil, aniq va samarali texnologiyasidir. Modulli texnologiyalar asosida yaratilgan dasturlar bo'yicha o'qitilgan mutaxassislar nafaqat bilim, balki tanlangan kasb va mutaxassislik ko'nikmalariga ega: qaror qabul qilish, xizmatlar va ishlab chiqarish ishlarini bajarish kabilar hisoblanadi.

Kalit so'zlar: Oliy ta'lim tizimi, kredit-modul, xorjiy tajriba, amaliyot, kadrlar tayyorlash, ta'lim sifatini oshishi.

O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti oliy ta'lim tizimini tubdan takomillashtirishni belgilaydi. Kadrlar tayyorlashning ahamiyati oshib, oliy ma'lumotli mutaxassislarni xalqaro standartlar darajasida qayta tayyorlash uchun shart-sharoitlar yaratilmoqda. Ijtimoiy hayot va iqtisodiyotning tabiiy talablaridan kelib chiqib, oliy ta'lim tizimini modernizatsiyalashning asosiy vazifalaridan biri xalqaro tajribani o'rganish asosida o'qitishda zamonaviy shakl va texnologiyalarni joriy etishdir.

Kredit-modul tizimining maqsadi oliy ma'lumot olish imkoniyatini kengaytirish, talabalar va o'qituvchilarning harakatchanligini oshirish, o'quv dasturlari va dasturlarini mehnat bozorida talab qilinadigan malakalarni olishga yo'naltirishdir. Ushbu tizim jozibador, chunki u turli universitetlarning ta'lim dasturlarini taqqoslashni ta'minlaydi va ta'lim tizimlarini Evropa mamlakatlari bilan uyg'unlashtirishga yordam beradi. Kredit-modul tizimi talabalar va o'qituvchilarning

harakatchanligini osonlashtiradi va bir universitetdan ikkinchisiga o'tishni soddalashtiradi, butun o'quv yuklamasi bo'yicha bajarilgan ishlar miqdorini aniqlaydi. O'zbekistonda so'nggi yillarda ta'lim tizimi asta-sekin ta'limning kredit-modul tizimiga o'tmoqda va ijobiy natijalar kuzatilmoqda. Bunga mamlakatdagi xorijiy universitetlarning filiallari va xalqaro standartlarni joriy etish bilan o'quv jarayonini olib boradigan mahalliy universitetlar misol bo'la oladi.

Modulli ta'lim-o'quv axboroti modullarga (to'liq va mustaqil birliklar, axborot qismlari) bo'linadigan ta'lim jarayonini tashkil etish. Modul-bu o'quv materiallarining mantiqiy to'liq birligini, maqsadli faoliyat dasturini va maqsadlarga erishishni ta'minlash uchun uslubiy qo'llanmani o'z ichiga olgan ma'lumotlar bloki, uning mazmuni va ko'lami didaktik maqsadlarga, talabalarning profiliga va darajalarini farqlashga qarab farq qilishi mumkin., talabalarning o'quv materialini tanlash istaklari. o'quv kursida harakatning individual traektoriyasi. Modul tushunchasi o'quv materialining hajmini o'z ichiga oladi, buning natijasida har qanday aniq ishni bajarish uchun ba'zi nazariy va amaliy ko'nikmalarni dastlabki egallash ta'minlanadi. Modulli o'qitish bu malakali mutaxassislarni tayyorlash sifatini kafolatlaydigan eng uyg'un, aniq va samarali texnologiya. Modulli texnologiyalar asosida yaratilgan dasturlarda o'qitilgan mutaxassislar nafaqat bilim, balki tanlangan kasb va mutaxassislik ko'nikmalariga ega: qaror qabul qilish, xizmatlar va ishlab chiqarish ishlarini bajarish.

Ko'pchilik fikricha, O'zbekistonda ta'lim tizimi axborot tanqisligi va axborotdan foydalanish imkoniyati cheklangan sharoitda shakllangan. Shuning uchun oliy o'quv yurtlarida o'qituvchining faoliyati, avvalambor, axborot funksiyalariga qisqartirildi. O'qituvchi eng muhim axborot manbai rolini o'ynadi. Talaba o'quv jarayonining ob'ekti va bir vaqtning o'zida ma'lumotni idrok etish va o'zlashtirish ob'ekti bo'lganligi sababli, o'quv jarayonini rejalashtirish ishning asosiy qismi sinf ko'rsatmalariga to'g'ri keladigan tarzda amalga oshirildi.

Modullar ma'lum bir kasbiy faoliyat ob'ektiga yozishmalar belgisi bilan birlashtirilgan o'quv elementlari tizimlari sifatida quriladi. Ikkinchisi mustaqil

mantiqiy tuzilishga va tarkibga ega bo'lgan, bu ma'lumotni talabaning aqliy faoliyati jarayonida ishlatishga imkon beradigan ma'lum bir o'quv ma'lumoti sifatida qaraladi. O'quv intizomi tarkibini modulli tashkil etish dastur bo'limlarini akademik modullarga mexanik ravishda o'tkazishdan iborat emas, chunki bu fanning semantik mazmuni bo'yicha chuqur analitik va mantiqiy ishlarni talab qiladi, uni o'zboshimchalik bilan ilmiy axborot konglomerati emas, balki tizim sifatida tuzadi.

Kreditlar tizimini yaratish tugallangan kurslarni taqqoslashni osonlashtirishi va talabalarning harakatchanligini oshirishi kerak. Kredit-ta'lim davomida talaba tomonidan amalga kompozitsion o'quv yoki alohida intizom (kurs), o'rganish talaba o'quv yuk o'lchov an'anaviy birligi. Kredit-minimal birligi, qaysi aniq hujjatlashtirilgan, ko'pincha hafta davomida o'rganish anglatadi (sinf va talaba mustaqil ish yig'indisi). Kreditlar tizimi o'quv jarayonini tashkil etish bilan bog'liq barcha tarkibiy qismlarning umumiylikini ifoda etuvchi o'quv ishlarining mehnat intensivligi o'lchovi sifatida kredit birligidan (kredit) foydalanishga asoslangan o'quv jarayonining barcha asosiy jihatlarini tizimli aniqlash sifatida tushuniladi.

Semestrda umumiy (sinf va mustaqil) o'quv yukini matematik ravishda 36 (umumiy ish hajmining 36 soati) koeffitsientiga bo'lish orqali o'quv yukini kreditga qayta hisoblash tavsiya etiladi. Bakalavr darajasi o'qish davomida kamida 180 ta kredit (60 ta kredit normasi bo'yicha uch yil) yoki kamida 240 ta kredit (to'rt yil) olishi kerak; magistr darajasi jami kamida 300 ta kredit olishi kerak. Shuning uchun magistr darajasi va bakalavr darajasi o'rtasidagi bog'liqlik.

Xulosa. Kredit-modul tizimining joriy etilishi o'qituvchilar ishining mohiyatini va o'quv jarayonining jadalligini sezilarli darajada o'zgartiradi, O'zbekiston ta'lim tizimini xalqaro hamkorlik uchun yanada ochiq qiladi. Kreditlarga o'tish uzoq vaqt ishlashni talab qiladi, chunki kreditlarning yig'ma tizimi o'quv ishlarining barcha turlarini, shu jumladan nafaqat sinf yuklamasini, balki amaliy mashg'ulotlar, laboratoriya va ilmiy-tadqiqot ishlarini, turli sertifikatlashtirish tadbirlarini ham qamrab olishi kerak. Yuqorida aytilganlarning barchasini hisobga olgan holda, kreditlar ta'lim yutuqlarining etarli ko'rsatkichi

degan xulosaga kelishimiz mumkin. Ta'limning aniq natijalari kreditlarni uzatish va to'plashni osonlashtiradi, shuningdek, ular qaysi kreditlar berilgan yoki berilgan yutuqlarni aniq aniqlashga imkon beradi. O'quv natijalarini aniqlashga bunday yondashuv ichki, milliy va xalqaro baholash va sifatni ta'minlash uchun asos bo'lishi kerak bo'lgan universal standartlarni ishlab chiqishga imkon beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning 2019 yil 8 oktyabrdagi PF-5847-sonli "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" gi farmoni.
2. Dadakhonova, Z. (2021). The Introduction of a Credit-module System of Education in Uzbekistan Higher Educational Institutions. *Bulletin of Science and Practice*, 7(6), 476-480. <https://doi.org/10.33619/2414-2948/67/61>
3. Buslyuk G. E., Andreenko R. E., Kolechenok A. A. *Modular training*. Minsk: Krasiko-Print, 2007. 176 p.
4. Tuychiyev, A. I. (2022). O 'QUVCHILARDA INTIZOMIY KO 'NIKMALARNI RIVOJLANTIRISH DOLZARB PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA. *Academic research in educational sciences*, 3(2), 896-901.
5. Uzakova, Q. Y. (2021). OLIY TEXNIKA TA'LIMI TIZIMIDA TALABALARINING KOMMUNIKATIV MULOQOT MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHNING DEONTOLOGIK ASOSLARI. *Academic research in educational sciences*, 2(6), 641-645.
6. Ulugbekovich, R. A. Formation of Styles of Managerial Thinking as a Factor in the Preparation of a Future Specialist for Managerial Activities in the Field of Physical Culture and Sports. *JournalNX*, 7(03), 172-176.
7. Sultonova, M. Y. (2015). Encouraging Women's Education and Creating Healthy Future Generation in Uzbekistan. *이화여자대학교 아시아여성학센터 학술대회자료집*, 87-91.

8. <https://kun.uz/en/news/2019/10/09/universities-in-uzbekistan-to-shift-to-credit-module-system>